

هنر اسلامی

آنت هاگدورن
نوربرت ولف

صادق رشیدی
فاطمه رمضانی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

تهران ۱۳۹۴

سرشناسه: هاگدورن، آنت / Hagedorn, Annetter

عنوان و نام پدیدآور

هنر اسلامی / نویسندگان: آنت هاگدورن و نوربرت ولف؛ مترجمان: صادق رشیدی، فاطمه رمضانی

مشخصات نشر

تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات و بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری

۱۶ص، مصور رنگی

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۵۸۱۸-۹۶-۳؛ ۷۰۰۰ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Islamic Art

یادداشت

فهرست‌نویسی کامل این اثر در <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

موضوع

هنر اسلامی

ترجمانی، فاطمه، ۱۳۵۸، مترجم

شناسه افزوده

ولف، نوربرت، ۱۹۴۹-م

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

شناسه افزوده

بنیاد پژوهش‌های اسلامی

شناسه افزوده

Wolf, Norbert

۳۳۵۹۵۹

شماره کتابشناسی ملی

رشیدی، صادق، ۱۳۵۹، مترجم

شناسه افزوده

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

بنیاد پژوهش‌های اسلامی

هنر اسلامی

ناشران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات و بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

نویسندگان: آنت هاگدورن و نوربرت ولف

مترجمان: صادق رشیدی، فاطمه رمضانی

طراح جلد: سیده‌راضیه یاسینی

صفحه‌آرا: حسین آذری

نوبت چاپ: اول - مرداد ۱۳۹۴

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۷۰۰۰ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۱۸-۹۶-۳

همه حقوق این اثر برای ناشران محفوظ است. در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی مشهد مقدس: حرم مطهر، دوربرگردان

نشانی تهران: پایین‌تر از میدان ولی‌عصر(عج)،

شیخ طبرسی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی

خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

صندوق پستی: ۳۶۶-۹۱۷۳۵

صندوق پستی: ۶۲۷۴-۱۴۱۵۵، تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳

تلفن و دورنگار ۳۲۲۳۰۸۰۳ www.islamic-rf.ir

دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶ Email:nashr@ric.ir

اثر حاضر ترجمه کتابی است که با نظارت دکتر خشایار قاضی‌زاده

در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات انجام شده است.

فهرست مطالب

سخن ناشران / ۱۱

مقدمه مترجمان / ۱۳

هنر دنیای اسلام / ۱۵

خه شنویسی و تذهیب / ۱۷

حضرت محمد (ص) و آغاز هنر اسلامی / ۱۹

هنر در دوره یویان و عباسیان / ۲۰

هنر در کشورهای اسلام غربی / ۲۳

شرق دریای مدیترانه در قرون وسطی / ۲۷

فاطمیون / ۲۷

ایوبیان، جنگ‌های صلیبی و سلجوقیان / ۲۸

هنر مملوک‌ها / ۳۰

هنر ایرانی در دوران حکومت مغول‌ها / ۳۱

ایلخانیان / ۳۵

تیمور گورکانی و جانشینانش / ۳۵

کمال‌الدین بهزاد / ۴۳

دوران صفویه / ۳۹

هنر در سلسله گورکانی هند / ۴۳

هنر عثمانی / ۴۷

هنر ایرانی در دوره قاجار / ۵۱

هنر مدرن / ۶۹

هنر دوران اوایل اسلام / ۵۷

جزئیات یک صفحه از قرآن / ۵۷

دو رقصنده با جام‌هایی در دست / ۵۸

دست‌نوشته‌ای بر روی بشقابی لعابی / ۶۰

کاسه / ۶۲

هنر دوران میانه اسلام / ۶۵

گروهی از سواران در یک جشن / ۶۵

شام عروسی در یک کاروانسرا / ۶۶

قرآن، دیباچه کتاب بارزین، ساره / ۶۸

طشت منقوش / ۶۸

گلدان الحمرا / ۷۲

بشقاب / ۷۴

مصورسازی کتاب‌ها / ۷۷

یونس و نهنگ / ۷۷

صور اسرافیل / ۷۸

دو عقاب / ۸۰

منظره کنار رودخانه با درختان / ۸۲

جنگ اسفندیار با سیمرغ / ۸۳

سوگواری اسکندر / ۸۵

بوف و زاغ / ۸۷

حضرت محمد (ص) در مقابل حضرت سلیمان و داود / ۸۹

جشن در یک دربار سلطنتی / ۹۰

کشتن ارجاسب به دست اسفندیار / ۹۲

اغوای یوسف / ۹۴

هارون الرشید در حمام عمومی / ۹۶

حکایت انوشیروان با وزیر خود / ۹۷

رانده شدن سلطان از مقبره ای مقدس / ۹۹

تنوع هنری در گستره حکومت های اسلامی / ۱۰۱

فرش اردبیل / ۱۰۱

نگارگری / ۱۰۲

منوچهری / ۱۰۴

شقایق / ۱۰۵

خفایان / ۱۰۶

سجاده / ۱۰۸

رفتن پاراگان به خانه عیاج عطار / ۱۰۹

اکبرشاه در حال عبور از رودخانه بنگ / ۱۱۱

وزن نمودن شاهزاده خرم با طلا، نقره و فایان گرانها / ۱۱۳

گلاب پاش / ۱۱۵

سخن ناشر

بی شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه، هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد و با انحراف فرهنگ، هر چند جامعه از بعدهای اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند و قوی باشد، برای پوچ و میان تهی است. اگر فرهنگ جامعه ای وابسته و مرتزقه، از فرهنگ غرب باشد، ناچار دیگر ابعاد آن جامعه به جانب مخالف گرایش پیدا می کند و بالاخره در آن مستهلک می شود و موجودیت خود را در تمام ابعاد از دست می دهد (امام خمینی رحمته الله، صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۱۰۱).

رشد و توسعه اقتصادی و سیاسی بدون توجه به آداب و ارزش های والای فرهنگی نمی تواند زمینه سعادت مندی یک جامعه را فراهم سازد، بلکه ممکن است موجب سقوط و انحطاط آن شود. از طرفی، هر نقشی اساسی در انعکاس و ترویج ارزش ها دارد و هنرمندان متعهد در رشد و بالندگی فرهنگ یک ملت تأثیری انکارناپذیر دارند، بنابراین پرداختن به مقوله هنر از اهمیت زیادی برخوردار است.

در همین راستا، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی که هنر اسلامی یکی از گروه‌های پژوهشی آن است و نیز پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، با انجام تحقیقات و برگزاری نشست‌های علمی با اصحاب علم و فرهنگ، به این مهم پرداخته و نتایج حاصل را در قالب کتاب و گزارش پژوهش در اختیار جامعه قرار داده‌اند.

الحاضر، ترجمه کتابی است با عنوان هنر اسلامی، نوشته آنت هاگدون و نیریت لاف که صادق رشیدی و فاطمه رمضانی با نظارت دکتر خشای قاضی زاده در پژوهشکده هنر و رسانه ترجمه کرده‌اند.

www.ketaboo.ir

مقدمه مترجمان

کتابی که پیش روی شماست، تحت عنوان هنر اسلامی، در واقع نوعی معرفی کلی و در عین حال توصیفی در باب گونه‌های هنر اسلامی در سرزمین‌های مختلف است. هدف از ترجمه این کتاب، در اخبار و کشتن تجربیات نظری و پژوهشی محققان غربی در خصوص هنر اسلامی است. اگرچه با کمال تأسف باید گفت عمده تحقیقات نظری و تاریخی در مورد هنر اسلامی (عراق، ایران، هند و غیره) توسط محققان خارجی صورت گرفته و سنت مطالعاتی در این خصوص را آن‌ها رقم زده‌اند، اما با مرور بیشتر این نوع از آثار و مطالعات می‌توان پی برد که عموماً کتاب‌های مختلف در این راستا برطبق مطالعات موزه‌ای و توصیفی شکل گرفته و هنوز در باب مطالعات هنر اسلامی راه‌های نرفته بسیار است. از جمله اینکه امروز ضروری است تا بازنگری ویژه‌ای در باب همین عنوان، یعنی هنر اسلامی صورت پذیرد تا بدین طریق موانع و ابهامات حرف‌شناختی و معنایی و زیبایی‌شناختی آن برداشته شود و به‌درستی مورد کاوش قرار بگیرد، زیرا هر مواجهه با هنر اسلامی می‌توان پرسید که آیا آن هنری که در خدمت دین بوده و با اهداف دینی شکل گرفته و حتی از نظر ساختار و سازوکار بصری هم به‌وضوح اسلامی است و در اساس کارکرد مذهبی دارد، مد نظر پیروان هنر اسلامی است؟ یا تمامی دستاوردهای هنری در سرزمین‌های اسلامی؟ آیا بکار بردن صفت اسلامی در کنار هنر دلالت بر آثاری دارد که در قلمروهای جغرافیایی کشورهای اسلامی پدید آمده‌اند؟ یا تنها معطوف به کارکردها و

کاربردهای دینی آثار است؟ آیا چنین صفتی را می‌توان به تمامی آثار هنری در سرزمین‌های اسلامی نسبت داد؟ اگر چه در بدو امر با بکار بردن صفت اسلامی، وجه تمایز بارزی بین سایر هنرها و یا هنر در سرزمین‌های غیراسلامی ایجاد می‌کنیم، لیکن این وجه تمایز در چندین سطح می‌تواند بروز پیدا کند که شاید کمتر در باب آنها بحث شده است. به عبارتی با بکار بردن صفت اسلامی در کنار هنر، می‌توان چنین گفت که درحقیقت این صفت باعث بیان تفاوت یک فرهنگ و نگرش اجتماعی با دیگر فرهنگ‌ها و جوامع است و در عین حال احتمالاً این نوع از هنر از نظر اصول هنری و زیبایی‌شناختی، با سایر گونه‌های هنری دیگر متفاوت است که اسلامی نیستند، اما جهانی و در عین حال همگانی هستند. البته، نگرش مترجم به این موضوع کاملاً فرهنگی و همگانی است و معتقدم هیچ جامعه‌ای را نمی‌توان به‌رغم داشتن سازوکار متفاوت اجتماعی و فرهنگی فاقد فرهنگ قلمداد کرد یا هنرش را مشرک نامید، جوامع مختلف در جهان با هر نگرش دینی، در هر حال ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی خود را دارند. نتیجه بیست‌تر از آنکه بخواهیم با نگرشی اسطوره‌سازانه و افسانه‌ای به این موضوع بپردازیم، باید بگوییم که در هر حال ویژگی‌ها و مولفه‌هایی در هنر اسلامی وجود دارد که آن‌را از دیگر هنرها متمایز می‌کند. با این صفت همراه نیستند متمایز می‌کند. لیکن این تمایز و تفاوت نه از جهت ارزش‌گذاری و ارزش دانستن آن است، بلکه از حیث سازوکار و ساختار و زیبایی‌شناختی و فرهنگی است. کتاب حاضر، یکی از طرح‌های پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات بوده است که به پیشنهاد سرگرم و سپس از طی کردن مراحل نظارت و داوری برای انتشار آماده شد. بی‌شک ممکن است در این کتاب خلأها و ایراداتی درخصوص شیوه معرفی هنر اسلامی و تنوع هنری در این حوزه به چشم خورد، اما معرفی و انتشار آن می‌تواند موجب شود تا محققان داخلی با اطلاع از ویژگی‌های تحقیقات محققان خارجی، آثار بهتر، دقیق‌تر و مطلوب‌تری ارائه دهند.

در پایان لازم است، از همکاری و نظارت‌های علمی دکتر خشیار قاضی‌زاده که ترجمه این کتاب را داوری و ویرایش کرده‌اند تشکر و قدردانی ویژه نمایم.

صادق رشیدی

تهران تابستان ۱۳۹۴